

УДК 378.14

doi: 10.31474/2077-6780-2018-2-89-96

О.А. ХОХЛОВА¹³

Інститут хімічних технологій

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

м. Рубіжне

ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ВИПУСКНИКІВ

У статті обґрунтовано принципів підхід до визначення змісту економічної компетентності конкурентоспроможного фахівця в умовах сучасного ринкового середовища для подальшої розробки теоретичної моделі економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості. Проаналізовано відмінності між поняттями «конкурентоздатний фахівець» та «конкурентоспроможний фахівець». Зроблено висновок, що зміст економічної підготовки майбутнього фахівця хімічного профілю в умовах ринкової економіки має бути зорієнтований на формування особистості активного конкурентоспроможного гравця на ринку праці, а не пересічного здобувача вакантного робочого місця. Доведено, що опис професійної діяльності найманого працівника в умовах стабільно працюючого хімічного виробництва не може слугувати основою для розробки адекватної теоретичної моделі економічної компетентності конкурентоспроможного фахівця хімічної промисловості. Обґрунтовано доцільність використання у моделюванні «еталонної» професійної діяльності уявного фахівця, яка охоплює повний життєвий цикл підприємства, і представлено загальний алгоритм розробки такої моделі.

Ключові слова: конкурентоздатний фахівець, конкурентоспроможний фахівець, теоретична модель економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Узагальнення підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення структури компетентності особистості, професійної компетентності майбутніх фахівців різних профілів, економічної компетентності майбутніх фахівців неекономічного профілю дозволили нам визначити загальну структуру економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості (далі – ФХП), яка включає три компонента: ціннісно-мотиваційний (система ціннісних орієнтирів, особисті інтереси, бажання, мотиви); когнітивний (система економічних знань, вмінь, навичок, досвіду); діяльнісний (процес і результат засвоєння та реалізації економічних знань, вмінь, навичок, досвіду). Така структура компетентності є доволі типовою й універсальною, що дозволяє добирати ефективні дидактичні методи та організаційні форми педагогічного процесу її формування. Однак, визначення педагогічних умов формування економічної компетентності майбутніх ФХП у процесі професійної підготовки, складання планів констатуючого та формуючого експериментів, розробка діагностичного інструментарію для проведення експериментального дослідження неможливі без розробки теоретичної моделі економічної компетентності ФХП, яка б враховувала специфіку економіки хімічної галузі промисловості в ринкових умовах та забезпечувала конкурентоспроможність випускників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Праця була і залишається найважливішим

виробничим фактором у будь-якій економіці, тому конкуренція, що притаманна сфері соціально-трудових відносин, досліджується в різних аспектах. Дослідники підкреслюють глобальність і міжгалузевість означеного явища (Д. Богиня, О. Грішнова, В. Дядичев, М. Семикіна, Н. Глевацька, Л. Шаульська, М. Кримова, Л. Лісогор, С. Сотнікова, Н. Шульга та ін), у працях Б. Алішева, Н. Борисової, Н. Гарафутдінової, С. Грищенко, С. Диріна, Г. Ібрагімова, М. Калениченко, О. Романовської, Х. Столярука, В. Томілова, Л. Семеркової, О. Філатової, Д. Чернилевського та ін. зроблені спроби розкрити загальну суть понять «конкурентоздатний фахівець» і «конкурентоспроможний фахівець» та пояснити зв'язок конкурентоздатності і конкурентоспроможності з економічною компетентністю фахівця.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Результати аналізу наукових публікацій показують, що більшість дослідників, застосовуючи концепції та стратегії маркетингу у сфері праці, розглядають робочу силу як товар. При цьому науковці намагаються враховувати особливості концепції людського капіталу та сучасні тенденції формування нового типу економіки, заснованого на знаннях. Однак, у працях вчених не обґрунтовано зміст економічної компетентності та педагогічні умови підготовки конкурентоспроможного/конкурентоздатного фахівця в технічному закладі освіти.

Законодавчо-нормативні документи у сфері вищої освіти, державні стандарти, у тому числі ті, що стосуються інженерних спеціальностей, також не конкретизують зміст понять «конкурентоздатний фахівець» і «конкурентоспроможний фахівець».

Формулювання цілей статті. У нашому дослідженні ми маємо на меті обрати й обґрунтувати принциповий підхід до визначення змісту економічної компетентності фахівця в контексті особливостей підготовки конкурентоспроможних випускників в умовах сучасного ринкового середовища для подальшої розробки теоретичної моделі економічної компетентності майбутнього ФХП.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати аналізу публікацій за обраною проблематикою показали, що терміни «конкурентоздатний» і «конкурентоспроможний» часто застосовуються як синоніми. У той же час, деякі науковці звертають увагу на мовні нюанси цих термінів і пропонують застосовувати їх у різних значеннях [1, 6, 9, 13 та ін.].

Більшість дослідників проблеми конкурентоспроможності (конкурентоздатності) фахівців [2,3,6,9,12,13 та ін.] роблять наголос на конкурентоздатність та розглядають її з позицій пристосування завдань професійної підготовки майбутніх фахівців до вимог роботодавців, у той час, як походження вакансій і навіть «походження» самих роботодавців, механізм формування та функціонування ринку праці залишаються поза увагою дослідників. О. Романовська дає наступне визначення конкурентоздатного фахівця, вказуючи, що це «працівник-професіонал, який вміє досягати кращих результатів, спроможний на ринку праці запропонувати себе як товар» [13].

С. Белкіна, розглядаючи проблему проектування змісту інженерно-технічної освіти в сучасних умовах, приймає в якості робочих визначення: «конкурентоздатний» – той, хто вміє здійснювати (виконувати) певний вид робіт; «конкурентоспроможний» – той, хто має необхідні умови та можливості виконувати певний вид робіт. При такому підході, на думку автора, означені терміни вживаються як споріднені, але не синонімічні: термін «конкурентоздатний фахівець» акцентує увагу на внутрішніх властивостях особистості фахівця, а термін «конкурентоспроможний» – на властивостях економічного середовища, в якому особистість здійснює фахову самореалізацію [1].

Сьогодні розширюється коло дослідників [13, 14 та ін.], які у своїх роботах використовують «маркетинговий підхід» і порушують питання побудови та визначення життєвого циклу найманого працівника, порівнюючи його властивості з життєвістю товару. У своїх дослідженнях вони спираються на висновки Філіпа Котлера, який розрізняв наступні етапи життєвого циклу товару: етап виведення на ринок, етап росту, етап зрілості та етап занепаду [7]. Життєвий цикл кар'єри працівника, вважають науковці, зазвичай теж включає

чотири етапи, від проходження яких залежить попит на нього як на спеціаліста. Перший етап – упровадження фахівця на ринок. Цей етап пов'язаний із першою його появою на цільовому ринку як «товару». Для першого етапу характерним є повільне зростання попиту на здібності працівника і мінімальні прибутки. Другий етап – зростання попиту на фахівця. Цей етап характеризується швидким збільшенням попиту й обсягу «збуту» товару «робоча сила». Третій етап – етап насиченості (зрілості). Він характеризується уповільненням зростання «продажу» конкретного виду товару «робоча сила». Четвертий етап – спад попиту на фахівця. Цей етап характеризується скороченням «збуту» і зниженні доходу у зв'язку з неправильно обраною стратегією розвитку або зміною технології [8].

В цілому науковці [1-4,6,9,11,13-15 та ін.] погоджуються, що «маркетинговий підхід» до визначення конкурентоспроможності (конкурентоздатності) фахівця і до побудови концепції життєвості його кар'єри є дещо формальним і не враховує усіх особливостей та специфічності спеціаліста як товару. Робоча сила при «маркетинговому підході» розглядається дещо опосередковано, увага зосереджується лише на товарних властивостях робочої сили і не беруться до уваги її особливості як людського капіталу.

Принципово інший підхід пропонує С. Белкіна [1], яка відстоює позицію необхідності переорієнтації вищої технічної освіти від вузького завдання забезпечення конкурентоздатності випускника на ринку праці шляхом задоволення поточних вимог роботодавців на розв'язання комплексної проблеми забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців інженерних спеціальностей шляхом підготовки інженерів, здатних створювати конкурентоздатні технічні об'єкти і системи. Такий підхід цілком узгоджується з нашими уявленнями про сучасні професійні завдання фахівців у хімічній галузі вітчизняної промисловості, сформовані на попередніх етапах дослідження проблеми формування економічної компетентності майбутніх ФХП.

Результати проведеного нами аналізу поточного стану і тенденцій розвитку економіки хімічної галузі на глобальному та макрорівні дозволили нам окреслити два вірогідні шляхи руху економіки вітчизняної хімічної галузі – або її повне повільне зникнення, або поступові кроки до стабілізації та сталого розвитку шляхом створення малих хімічних підприємств з наукоємними, високотехнологічними, маловідходними виробництвами. Очевидно, що реалізація другого шляху розвитку вітчизняної хімічної галузі є більш бажаною, однак, однією з проблемних ознак сучасного етапу розширення мережі малих хімічних підприємств є переважання одностадійних виробництв, що фактично реалізують найпростіші фізико-механічні та механічні процеси (змішування, фасування, упаковку), тобто допоміжні операції складних хімічних технологій. Серед ключових причин такої ситуації ми бачимо суперечність між бізнесовою активністю осіб без спеціальної хіміко-технологічної освіти та підприємницькою пасивністю переважної більшості фахівців хімічного профілю. Тому вважаємо, що зміст економічної підготовки майбутніх ФХП в умовах ринкової економіки має бути зорієнтований на підготовку активного гравця на ринку праці, а не пересічного здобувача вакантного робочого місця. Ми погоджуємось з М. Манукином у тому, що перед вищою технічною освітою в умовах ринкової економіки постає завдання підготовки економічно компетентних фахівців, здатних приймати активну участь у створенні робочих місць, оскільки успіх ринкових перетворень визначається не стільки перерозподілом власності, скільки тим, наскільки широкі верстви населення активно беруть участь у вирішенні соціально-економічних питань життя суспільства [10].

На нашу думку сучасний економічно компетентний ФХП може бути не тільки найманим працівником, тобто «товаром – об'єктом ринкових відносин». Його життєва траєкторія в ринкових умовах не обмежується завданням бути кращим робітником у порівнянні з іншими фахівцями (що відповідає змісту поняття «конкурентоздатність»), а має також «другий вектор». Ринкова економіка відкриває перед обдарованими, активними, ініціативними фахівцями широкі можливості у приватному секторі економіки – від активної участі в розвитку та укрупненні вже створених хімічних підприємств до організації власного

малого приватного хімічного підприємства. Інакше кажучи, майбутній фахівець розглядається нами і як майбутній роботодавець, тобто суб'єкт, який приймає участь не тільки у виробництві матеріальної продукції, але й у розв'язанні соціально-економічної проблеми трудової зайнятості населення (що відповідає змісту поняття «конкурентоспроможність»).

Це означає, що від самого початку отримання освіти майбутнього ФХП необхідно ознайомлювати з альтернативними шляхами фахової самореалізації в ринковому економічному середовищі, орієнтувати його на самостійне вирішення соціально-економічних проблем, у тому числі на створення робочих місць у приватному секторі – як для себе, так і для інших людей. Вектор «Я – майбутній найманий працівник», звичайно, не повинен ігноруватися, але не повинен і домінувати над вектором «Я – майбутній підприємець, власник».

Таким чином, при розробці теоретичної моделі економічної компетентності майбутніх ФХП ми будемо надалі орієнтуватись на завдання професійної підготовки конкурентоспроможного фахівця, тобто фахівця здатного до самостійного прийняття рішення щодо обрання форми фахової самореалізації, створення конкурентоздатної продукції, забезпечення економічної успішності та розвитку підприємства.

Фактичний стан відносно низької підприємницької активності в хімічній галузі промисловості обумовлений, у першу чергу, психологічною неготовністю фахівців хімічного профілю до самостійної господарсько-економічної діяльності через збереження стереотипних уявлень, що склалися у суспільстві ще за часів планової економіки, про хімічне підприємство, як про підприємство-гігант з чітким розподілом функціональних обов'язків спеціалістів різного профілю. Для того, щоб випускник технічного ВНЗ був готовий до конкурентної боротьби на ринку праці і, тим більше, зважився створити приватне підприємство – зважився стати власником, керівником, тобто суб'єктом ринкових відносин, він має розуміти сутність, властивості, закони розвитку ринку праці як економічного явища. Все це, на нашу думку, має бути враховано при визначенні змісту економічної компетентності майбутнього ФХП.

Визначення змісту компетентностей майбутніх фахівців на науково-теоретичному і на практичному рівнях сьогодні здійснюється переважно за результатами аналізу відповідної професійної діяльності на основі нормативних документів, які визначають кваліфікаційні вимоги та професійні стандарти, зокрема довідників кваліфікаційних характеристик професій. Передбачається також безпосередня участь роботодавців у розробці Стандартів вищої освіти. Загальний алгоритм розробки компетентнісної моделі майбутнього фахівця може бути представлений наступними етапами.

1 Розробка функціональної моделі фахівця шляхом складання узагальненого опису фактичної діяльності фахівця відповідної галузі через сукупність трудових функцій. Доповнення одержаного опису прогностичними трудовими функціями з урахуванням тенденцій розвитку професії.

2 Трансформація функціональної моделі в освітню шляхом визначення компетенцій, що відповідають трудовим функціям, з подальшим розкриттям їх змісту через відповідні знання й уміння та угруповання в змістові блоки програм підготовки.

Такий алгоритм може бути прийнятий за основу і при розробці теоретичної моделі економічної компетентності майбутнього ФХП. Однак, ми вважаємо те, що у моделюванні слід спиратись не на кваліфікаційні характеристики працівників (як це здійснювалось при розробці Освітньо-кваліфікаційних характеристик майбутніх випускників), а на результати аналізу відповідної «еталонної» діяльності фахівця (реальної або уявної), яка відповідає законам розвитку ринку праці та особливостям господарсько-економічної діяльності хімічних підприємств у ринкових умовах.

Справа в тому, що кваліфікаційні характеристики для фахівців технічних спеціальностей, у тому числі хіміко-технологічного профілю, які закріплені у відповідних нормативних актах:

1) відповідають поточним або навіть застарілим вимогам роботодавців через те, що процедура їх розробки, оформлення, надання їм статусу офіційних, впровадження в практику тощо вимагає певного часу;

2) акцентують увагу на формальних ознаках відповідності рівня фахової підготовки певній посаді, оскільки в першу чергу призначені для регулювання відносин між працівником і роботодавцем на етапі працевлаштування;

3) лише частково розкривають зміст професійних компетентностей, не враховуючи економічні аспекти професійної діяльності фахівців неекономічного профілю.

Тому надалі ключовим моментом у моделюванні для нас стає вибір «еталонної» професійної діяльності фахівця у хімічній галузі промисловості.

На нашу думку опис професійної діяльності найманого працівника в умовах стабільно працюючого хімічного виробництва не може стати основою теоретичної моделі економічної компетентності майбутнього ФХП через низку обставин. По-перше, через складність хімічних виробництв їх ефективна господарсько-економічна діяльність забезпечується командою спеціалістів різних спеціальностей з чітким розподілом функціональних обов'язків (технологів, механіків, енергетиків, промислових екологів, фахівців з охорони праці, економістів тощо). По-друге, зміст професійної діяльності фахівців неекономічного профілю на великому хімічному підприємстві пов'язаний з економічними завданнями лише опосередковано, що ускладняє визначення вимог до змісту економічної компетентності майбутнього ФХП неекономічного профілю. По-третє, часова тривалість життєвого циклу типового великого хімічного підприємства не співпадає з тривалістю трудової діяльності на підприємстві конкретного працівника (зазвичай перша перевищує другу), внаслідок чого аналіз професійної діяльності найманого працівника не дозволить врахувати змістові компоненти економічної компетентності, що виходять за межі обраного діапазону життєвого циклу підприємства (вірогідно поза увагою залишаться етапи створення підприємства та його ліквідації). Тому вважаємо, що модель економічної компетентності майбутнього ФХП у сучасній ринковій економіці повинна будуватися на результатах аналізу «еталонної» професійної діяльності уявного фахівця, яка охоплює, реалізує повний життєвий цикл підприємства – від бізнес-ідеї до можливої ліквідації.

Таким еталоном може слугувати діяльність уявного фахівця, який приймає рішення про фахову самореалізацію в приватному секторі економіки шляхом створення власного малого приватного хімічного підприємства, подальшого забезпечення його стабільної господарсько-економічної діяльності та, в разі доцільності, ліквідації. Слід зауважити, що, безперечно, ігнорувати переваги розподілу праці, спеціалізації, командної роботи тощо в реальних умовах створення підприємства є недоцільним. Однак, на нашу думку, слід враховувати, що кожний з етапів повного життєвого циклу підприємства висуває конкретні специфічні вимоги до змісту економічної компетентності як фахівців-підприємців, так і фахівців, які є найманими працівниками. Тому при розробці теоретичної моделі економічної компетентності майбутнього ФХП доцільно спиратись саме на уявну діяльність зі створення малого приватного підприємства, оскільки саме при такому підході повний життєвий цикл підприємства співпадатиме з циклом професійної діяльності фахівця, а в центрі уваги опиняться саме її економічні аспекти.

У контексті нашого дослідження цікавими є результати дослідження М Манукяна, які стосуються «далекого перенесення» – процесу використання набутих компетенцій у ситуаціях, що не тотожні ситуаціям, для яких ці компетенції прямо призначені. Суть ідеї у тому, що компетентісна освіта повинна зосереджуватися на тому, щоб допомогти людям вирішувати нові проблеми в незнайомих ситуаціях. Компетентності, що сприяють «далекому перенесенню», сприяють вирішенню проблеми переходу від навчальної до реальної

професійної діяльності [10]. Іншими словами, якщо неможливо спрогнозувати конкретні завдання і проблеми, з якими студенти можуть стикнутися у майбутній професійній діяльності, треба навчити їх тому, що може бути використано у будь-якій ситуації. Тому при розробці теоретичної моделі економічної компетентності майбутнього ФХП ми будемо враховувати, що в її основу мають бути покладені результати аналізу діяльності фахівця з реалізації саме повного життєвого циклу підприємства.

При цьому для опису життєвого циклу уявного малого приватного хімічного підприємства можуть бути використані різні підходи. Наприклад, загальна модель життєвого циклу організації представлена чотирма стадіями – виникнення, зростання, стабільність, спад. Згідно з загально відомим методом Грейнера підприємство проходить п'ять етапів зростання (ріст через креативність; розвиток, заснований на керівництві; розвиток через координацію; розвиток через співробітництво). Цей метод дозволяє детально описати період стабільного розвитку підприємства, але залишає поза увагою етапи його створення та ліквідації. Згідно з методом Адизеса життєвий цикл підприємства включає етапи зародження, раннього дитинства, дитинства, юності, зрілості, розквіту, стабілізації, аристократизму, ранній бюрократії, пізньої бюрократії, смерті. Ричард Дафт наводить скорочений варіант методу Адизеса – етап народження, юності, середнього віку, зрілості [5]. Оскільки з метою розробки теоретичної моделі економічної компетентності майбутнього ФХП доцільно спиратись на схему повного життєвого циклу хімічного підприємства, яка віддзеркалює логічну послідовність його етапів у часі, під повним життєвим циклом підприємства ми надалі матимемо на увазі ланцюжок стадій: виникнення, росту, зрілості або стабільності, спаду (реструктуризації, реорганізації, санації або ліквідації).

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, зміст економічної компетентності майбутнього ФХП в умовах сучасного ринкового середовища може бути визначений шляхом аналізу еталонної уявної професійної діяльності фахівця зі створення власного малого приватного хімічного підприємства, яка включає етапи: прийняття принципового рішення про фахову самореалізацію в приватному секторі економіки; обрання або вироблення бізнес-ідеї; створення малого приватного підприємства; проектування, створення та організації виробництва; ліквідації підприємства.

Подальше моделювання може бути здійснено за алгоритмом: визначення етапів діяльності фахівця з реалізації повного життєвого циклу малого приватного хімічного підприємства; опис профілю економічних компетенцій відповідно до визначених етапів діяльності; трансформація профілю економічних компетенцій у профіль економічної компетентності майбутнього ФХП шляхом визначення ключових теоретичних економічних знань, умінь, ціннісних орієнтирів, особистісних професійно-важливих якостей відповідно до ключових елементів її загальної структури.

Список використаної літератури

1. Белкіна С. Д. Особливості змісту професійної підготовки конкурентоздатного інженера в умовах ринкової економіки / С. Д. Белкіна // Сучасна освіта та інтеграційні процеси: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної конференції, 22-23 листопада 2017 року, м. Краматорськ, / під заг. ред. С. В. Ковалевського, д-ра техн. наук., проф. – Краматорськ : ДГМА, 2017. – С. 15 – 17.
2. Богиня Д. П. Концептуальні підходи до визначення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці [текст] / Д. П. Богиня // Україна: аспекти праці. – 1999. – №6. – С.38
3. Гарафутдінова Н. Я. Конкурентоспроможність майбутнього спеціаліста вищої кваліфікації як показник якості його підготовки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvar.su/jekonomika/209491-Konkurentosposobnost>

4. Гриненко С. І. Маркетингово-логістичний механізм формування ринку робочої сили: моногр. / С. І. Гриненко, М. П. Калениченко; МОН України, ДонНУ, – Донецьк, 2006. – 224 с.
5. Дафт Р. Л. Менеджмент. – СПб: Питер, 2002, – 832 с.: – (Серія «Теорія і практика менеджмента»), стр 354-356.
6. Ільєнко О. Л. Системний та синергетичний підходи як методологічна основа дослідження проблеми конкурентоспроможності фахівця / О. Л. Ільєнко // Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 47. – С. 125-134. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2015_47_15
7. Котлер Ф. Маркетинг. Менеджмент. Экспресс-курс. 2-е изд. – СПб: Питер, 2005. – 464 с., стр. 264-266.
8. Кримова М. О. Життєвий цикл розвитку конкурентоспроможності фахівця, чинники та складові його формування / М. О. Кримова // Економіка пром-сті. – 2011. – № 1. – С. 231-238.
9. Кушнірук С. А. Конкурентоспроможність майбутніх вчителів як критерії їх професійної компетентності (теоретичний аналіз проблеми) / Кушнірук С. А. // Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспектива. – 2011. – Випуск №27. – С. 133-139.
10. Манукян М. К. Формирование экономической компетентности у студентов технических ССУЗов / дис ... канд. пед наук : 13.00.08: / Микаэл Константинович Манукян. – Москва, 2006 – 127 с., стр 3-4, 20.
11. Медведь В. В. Основи формування конкурентоспроможності фахівця: чинники, складові, критерії // Теорія та методика управління освітою. №7, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_7/9.pdf
12. Модель жизненного цикла организации И. Адизеса. Модель жизненного цикла организации Л. Грейнера. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/6130405/page:65/>
13. Романовська О. О. Характеристика понятия «конкурентноспособность будущего инженера-педагога» / О. О. Романовська // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2015. – № 2. – С. 12 – 23.
14. Скосырева Н. П. Жизненный цикл товара – рабочая сила // Заочная электронная конференция «Управление производством» 15-20 ноября 2005 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://econf.rae.ru/article/1257>
15. Столярук Х. С. Модель формування конкурентоспроможності фахівця / Столярук Х. С. // Вісник НТУ «ХНІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – 2013. – №45. – (1018). – 144-150.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2018

О.А. Хохлова

Институт химических технологий Восточнoукраинского национального университета имени Владимира Даля (г. Рубежное)

Содержание экономической компетентности будущего специалиста химической промышленности в контексте подготовки конкурентоспособных выпускников

В статье обоснован принципиальный подход к определению содержания экономической компетентности конкурентоспособного специалиста в условиях современной рыночной среды для дальнейшей разработки теоретической модели экономической компетентности будущего специалиста химической промышленности. Проанализированы различия между украиноязычными эквивалентами понятия «конкурентоспособный специалист». Сделан вывод, что содержание экономической подготовки будущего специалиста химического профиля в условиях рыночной экономики должно быть ориентировано на формирование личности активного конкурентоспособного игрока на рынке труда, а не простого соискателя вакантного рабочего места. Доказано, что описание профессиональной

деятельности наемного работника в условиях стабильно работающего химического производства не может служить основой для разработки адекватной теоретической модели экономической компетентности конкурентоспособного специалиста химической промышленности. Обоснована целесообразность использования в моделировании «эталонной» профессиональной деятельности «воображаемого» специалиста, которая охватывает полный жизненный цикл предприятия. Представлен общий алгоритм разработки такой модели.

Ключевые слова: конкурентоспособный специалист, теоретическая модель экономической компетентности будущего специалиста химической промышленности.

Aleksandra Hohlova

Eastern Ukrainian National University, Institute of Chemical Technologies (Rubizhne)

The content of economic competence of future specialists of the chemical industry in the context of the preparation of competitive graduates

The article substantiates the principle approach to determining the content of economic competence of a competitive specialist in the modern market environment for the further development of a theoretical model of economic competence of the future specialist of the chemical industry. The differences between the Ukrainian-language equivalents of the concept "competitive expert" are analyzed. It is concluded that the content of the economic training of the future specialist of the chemical profile in a market economy should be focused on the formation of the personality of an active competitive player in the labor market, rather than a simple job seeker. It is proved that the description of the professional activity of an employee in a stable chemical production can not serve as a basis for the development of an adequate theoretical model of economic competence of a competitive specialist of the chemical industry. The expediency of use in modeling "reference" professional activity "of imaginary" specialist, which covers the full life cycle of the enterprise. A general algorithm for the development of such a model is presented.

Key words: competitive specialist, theoretical model of economic competence of the future specialist of chemical industry.

УДК 378.016

doi: 10.31474/2077-6780-2018-2-96-105

Г.А. ЧЕРЕДНІЧЕНКО¹⁴

канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри ділової іноземної мови та міжнародної комунікації
Національний університет харчових технологій,
м. Київ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У даній статті розглядається проблема професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів технологічних спеціальностей, яка набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростаючою роллю іншомовного спілкування в професійній діяльності сучасних фахівців. Авторами доводиться необхідність оновлення змісту існуючих курсів професійно-орієнтованого навчання англійській мові для студентів технологічних спеціальностей. На думку авторів на сучасному етапі професійно-орієнтоване навчання іноземної мови має бути спрямоване на вирішення наступних завдань: розвиток комунікативних умінь, спрямованих на ділове спілкування, що охоплює всі види мовленнєвої